

Document de síntesi¹

Carme AMORÓS BASTÉ
Societat Catalana de Pedagogia

Francesc DANÉS ANDREU
Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres
i en Ciències de Catalunya

Martí TEIXIDÓ I PLANAS
Societat Catalana de Pedagogia

INTRODUCCIÓ

El batxillerat no pot ser solament el camí cap a la universitat amb l'atenció posada a treure bona puntuació per poder escollir estudis.

El gener de 2012 el Govern d'Espanya presenta un nou batxillerat de tres cursos en què no s'endevina millora en la cultura dels alumnes.

1. Aquest document va ser lliurat a Irene Rigau, consellera d'Educació de la Generalitat de Catalunya, i a José Ignacio Wert, ministre d'Educació, Cultura i Esports del Govern d'Espanya, com una aportació al debat previ a l'aprovació, per part del Govern de l'Estat, de la proposta de Llei orgànica per a la millora de l'educació (LOMCE).

El batxillerat aporta la cultura personal per a tota la vida. Ha de desvetllar gust pel coneixement, aprenentatge i estudi personal motivador i exigent, treball en equip.

Professionals i estudiosos de l'educació, per compromís amb la societat, ens hem reunit per identificar les característiques d'un batxillerat que integri sense contradicció les perspectives cultural, professional i pedagògica. Les dues coordenades que guien la nostra aportació coincident són: que els joves assoleixin una cultura completa, àmplia; que ho facin motivats pel gust de conèixer i de descobrir.

QUINZE DIRECTRIUS PER A UN BATXILLERAT QUE INTEGRI LES PERSPECTIVES CULTURAL, PROFESSIONAL I PEDAGÒGICA

1. El batxillerat ha de tenir entitat per ell mateix, amb una orientació cultural àmplia que interessi els joves i doni accés a diferents vies o modalitats formatives i no únicament a la universitat

El batxillerat i la formació professional han de permetre la continuïtat formativa a un 85 % de la població. És una fita acordada per la Unió Europea. Els batxillerats anteriors d'Espanya no han aconseguit incrementar els darrers anys el percentatge d'alumnes que opten per aquesta via pel fet d'estar orientats preferentment als estudis universitaris.

El batxillerat és l'etapa formativa que ha d'oferir la més àmplia extensió de coneixement. En altres etapes o modalitats formatives es poden seguir especialitzacions o professionalitzacions. En el batxillerat s'assoleix la cultura general, i d'aquí ha de quedar activat l'interès per seguir aprenent durant tota la vida.

Recomanacions

Cal posar com a primera finalitat del batxillerat l'interès i el gust pel coneixement, teòric i pràctic, i l'amor a la ciència, a la cultura, al pensament, als invents i sistemes d'informació i coneixement. Cal centrar el currículum de batxillerat en

aprenentatges culturals actuals i en les estructures de coneixement que tenen un caràcter fonamental i instrumental: llengua i matemàtiques aplicables a la realitat social i física, i deixar per a estudis superiors o per a treballs opcionals els continguts més especialitzats.

S'ha de poder garantir un nucli bàsic de cultura polivalent: comunicació, narrativa (lectura i escriptura), operatòria i càlcul, formulació i resolució de problemes i domini funcional d'una o dues llengües estrangeres i, també, una formació científica rigorosa en qualsevol àrea, aproximació a les possibilitats i limitacions del pensament així com a la seva evolució històrica des de la filosofia i amb connexions interdisciplinàries amb d'altres àrees de coneixement.

S'ha de promoure la cultura integral: atenció al propi cos i a la salut; equilibri entre raó i acció tècnica amb emoció i sentiments projectats cap a la sensibilitat, responsabilitat ètica, el compromís cívico/polític, l'obertura al sentit de l'essencial/esperit.

Requisits

S'ha de fugir del batxillerat que prepara només per a l'accés a la universitat. Cal donar-li entitat pròpia i saber que formar persones completes, amb una cultura integral, és la millor preparació per a uns estudis que s'especialitzaran en un camp de coneixement o en una pràctica professional.

2. *Cal consolidar l'ensenyament comprensiu en les etapes bàsiques prèvies: la primària i la secundària*

S'ha de donar valor a tot tipus de coneixement i a les diferents formes d'adquirir-lo: pensament, memòria i acció en qualsevol dels àmbits. Cal establir relacions i permetre que els alumnes puguin progressar, uns més que altres, en un entorn comú.

Recomanacions

L'ensenyament comprensiu de tots els alumnes i de totes les matèries comporta la diversificació interna. Aquesta diversificació interna exigeix la diversitat didàctica per a uns mateixos objectius i competències. Cal evitar els itineraris sense retorn dels alumnes, que és allò que propicia un tractament docent uniforme, inadequat totalment als usos i a la diversitat cultural actual.

S'ha d'abandonar la falsa dualitat d'ensenyaments «acadèmics» i ensenyaments «aplicats». En qualsevol cas cal observar els alumnes en el seu aprenentatge i fer observacions per a una adequada orientació cap a estudis posteriors. Amb predomini de pensament i especulació que ha de tenir aplicació, o amb predomini d'aplicació amb destresa que ha d'estar basat en coneixement per a una major eficàcia i una màxima seguretat.

Requisits

Cal condicionar el final de l'ensenyament secundari bàsic (abolir la denominació ESO) a l'accés al batxillerat. Cal mantenir el caràcter comprensiu amb orientació final.

3. El batxillerat que s'ofereix en un centre ha de poder oferir tots els itineraris dissenyables sense que calgui tancar-los en modalitats

A l'ensenyament secundari postobligatori, cal procedir a la diversificació d'itineraris: general o batxillerat, professionalitzador o formació professional i ocupacional.

Recomanacions

Pel que fa al batxillerat, no cal entretenir-se a discutir si calen tres o cinc modalitats o vies. Cal oferir diversitat, però evitar alhora que els alumnes ignorin coneixements de cultura mitjana. Ni els d'humanitats poden deixar de tenir una sòlida formació científica (matemàtiques, física, química, biologia, geologia...) ni els estudiants de ciències poden ignorar les interpretacions referides a la filosofia o la història, expressades en la literatura o simbolitzades en l'art visual o el cinema.

No cal tancar un pla d'estudis en assignatures. El professorat, segons les necessitats dels estudiants i les possibilitats dels professors, ha de poder oferir crèdits reduïts o extensos de física actual, història de la ciència, pràctica de crítica literària, filosofia i matemàtiques, història de les mediacions, biotecnologia i salut...

Els alumnes no poden estudiar-ho tot, però poden tenir ocasió de conèixer i observar què estan estudiant els seus companys; això els desvetllarà nous interessos. Els alumnes més decidits han de tenir ocasió de presentar els seus estudis als companys en hores de classe o en conferències complementàries que podrien ser obertes a tothom.

Requisits

Cal pensar en centres de tres línies o més sens perjudici d'opcions menors en entorns rurals que poden coordinar-se amb centres més grans als quals alguns alumnes podrien acudir alguns dies de la setmana.

S'ha de variar l'organització en equips docents d'especialitat i també convé crear equips interdisciplinaris on, més enllà de la seva especialitat, els professors tinguin ocasió de completar els seus coneixements i dissenyar projectes conjunts segons les necessitats dels alumnes o la creativitat dels docents.

4. El valor del mètode, el coneixement científic, les invencions tecnològiques, el pensament crític i la provisionalitat del coneixement són aprenentatges comuns del batxillerat que han d'assolir tots els alumnes

Les característiques de la societat canviant on estem immersos demana preparar els alumnes per a ubicar-se en uns escenaris difícilment previsible, tant a nivell personal, com social i laboral. Això comporta la necessitat d'un ensenyament més competencial, de facilitar-los l'adquisició de les eines intel·lectuals i actitudinals que els permetin «seguir aprenent» al llarg de la seva vida per a resoldre diferents tipus de problemes i en diferents contextos.

Recomanacions

El professorat ha de saber que ofereix un model cultural i de comportament intel·lectual (escepticisme, objectivisme, cientisme, didacticisme...). Caldrà polir aquests models i veure quins convenen en cada cas i quins s'han d'abandonar en una societat diversa, pluralista, democràtica i amb llibertat de consciència.

Els alumnes han de poder copsar la importància de l'evolució del pensament, especialment el modern i contemporani a Occident: la comprensió de l'evolució dels conflictes i solucions en el camp de la ciència, de la tècnica, de l'ètica, de la política, de l'economia, de les formes d'expressió estètica i de les idees, com a base per entendre la complexitat del coneixement actual.

Requisits

En la formació inicial del professorat a la universitat, cal introduir la pràctica de disseccions didàctiques, anàlisi de situacions didàctiques reals (avui ben a

l'abast a partir d'enregistraments digitals directes), de sessions de classe que poden centrar sessions pedagògiques del professorat i preparació de classes reals que el futur professor desenvolupa en els centres on realitza les pràctiques.

5. *L'alumne ha de tenir un paper rellevant en el seu propi aprenentatge i ha d'assumir uns valors morals i cívics*

Si bé el paper actiu de l'alumnat en l'aprenentatge és el que podríem anomenar una *invariant pedagògica*, l'alumnat que ha superat els setze anys d'edat i que es troba en el batxillerat ha de descobrir quines són les seves possibilitats d'accés a la cultura i de conreu dels valors de l'ètica i de l'estètica i de compromís amb la col·lectivitat. El professor és encara intermediari entre l'alumne, el camp de coneixement que se li ofereix i l'educació en valors.

Recomanacions

Cal donar eines de tot tipus en relació amb els valors ètics, espais d'intervenció i d'adquisició de capacitat de resolució de conflictes en moments de solitud. L'alumnat ha de tenir autonomia en el seu procés formatiu i ha de sentir-se interessat. És molt important sentir i escoltar la seva veu. S'ha de confiar en la seva capacitat de treball individual i de grup. No es pot oblidar que el treball cooperatiu és un dels reptes de la nostra societat. Cal deixar la possibilitat que els alumnes triïn temes. És molt important que els alumnes puguin explicar el que han après i a quins contextos ho han pogut aplicar.

L'educació en uns valors personals i de convivència i responsabilitat en la millora de l'entorn s'ha de fer explícita en alguns moments específics com la classe de filosofia i, també, en la pràctica viscuda per part dels mateixos professors i del centre educatiu com a organització.

Requisits

Hi ha d'haver temps per a un diàleg entre professors i alumnes, de conversa entre els mateixos alumnes per compartir preguntes i projectes i estones de silenci per a la reflexió personal.

6. *És necessària la flexibilització dels temps i dels espais d'acord amb les activitats d'ensenyament i aprenentatge proposades*

El batxillerat no es pot basar en un model setmanal únic de trenta hores de classe per a tots els alumnes ni en sis hores diàries amb canvi de matèria i de professor/a cada hora. No es correspon amb la manera de treballar de la nostra societat. D'altra banda, es perd molt de temps amb tants canvis i al final la fatiga és evident.

Recomanacions

Cal assajar experiències orientades a reduir a vint les hores de classe comptant que els alumnes, amb treball personal o en equip, que es realitza en el centre, a casa o a la biblioteca, poden acumular fins a vint hores més de feina. En tot cas s'ha de preveure que, en general, els alumnes no superin les quaranta hores de feina setmanal en concordança amb la legislació laboral.

Hi ha un bon nombre d'alumnes autònoms amb suport familiar que poden fer feina a casa, sols o amb companys. Avui sabem que, a més, poden treballar en col·laboració a través de la xarxa d'Internet. Caldrà però que els professors els facilitin una bona orientació complementària i atenció específica amb una dedicació d'entre cinc i deu hores més de presència al centre per a activitats amb el seu suport directe per als qui més ho necessitin o d'acord amb les característiques del treball que estan realitzant de manera autònoma.

Es pot pensar en mòduls de classe de dues o tres hores continuades. En alguns casos (història, comunicació i narrativa) podria fer-se en una única sessió de classe setmanal. En d'altres, com llengües estrangeres, interessa regularitat i sessions curtes.

Requisits

Cal una articulació horària molt ben pensada amb caràcter general per al centre. Alhora cal una orientació ajustada a les necessitats de cada alumne. Els horaris s'han de pensar per a períodes mitjans, de sis a vuit setmanes, encara que pugui ser amb caràcter ocasional.

Convé conèixer diferents models horaris que s'ofereixen en altres països i fer un seguiment de possibles canvis experimentals que es donin en el nostre país.

7. El professorat de batxillerat ha d'articular bé la seva doble funció: especialista en un camp de coneixement i docent d'aquest coneixement a uns alumnes

Això comporta estar atent a l'evolució del coneixement, dels nous avenços i, alhora, dissenyar formes de presentació d'aquest coneixement adequats a cada entorn social i cultural. S'ha d'entendre el canvi que es produeix en passar de l'era Gutenberg (societat de la lectura i l'escriptura) a l'era digital, societat que comporta uns canvis radicals en la quantitat d'informació disponible. Els canvis en les formes i els temps de la comunicació, la nova oralitat i la diversitat de formes textuals duu a modificar les formes didàctiques per assolir competència en lectura de textos verbals, comunicació oral i lectura i comunicació d'imatges.

Recomanacions

Cal una reforma decidida de les facultats d'educació, fins ara massa focalitzades en la formació de mestres de primària. Cal garantir un coneixement aprofundit en l'àrea de coneixement de la qual esdevindrà professor. Cal també afavorir processos de formació permanent i d'intercanvi entre professionals d'un mateix centre i d'altres centres. En els processos de formació ha de tenir un pes rellevant la formació vinculada a la pràctica i la col·laboració de professors amb llarga experiència didàctica innovadora.

Convé una reforma de les vies d'accés a la funció docent tenint en compte les cinc competències necessàries en tot docent: *a*) formació lingüística: ordre del discurs, riquesa expressiva i correcció gramatical en diverses llengües; *b*) formació psicopedagògica per a l'acció tutorial orientadora; *c*) formació filosòfica o teoria del coneixement, lògica i ètica; *d*) formació en tecnologies de la informació de la comunicació; *e*) formació cultural.

Requisits

El professor ha de ser capaç de conèixer la realitat dels seus alumnes i del seu medi, però també ha de poder contribuir a la transformació d'aquesta realitat. La permeabilitat dels alumnes, el procés dinàmic del coneixement, les possibilitats de les noves tecnologies, la consolidació d'uns protocols de programació i seguiment d'experiències didàctiques així com l'experiència de compartir projectes amb altres col·legues docents han d'afavorir l'eficàcia i la creativitat del propi desenvolupament professional.

És convenient completar les competències dels docents i proporcionar models a través d'enregistraments digitals de bones pràctiques que puguin ser objecte d'anàlisi i debat pels equips de professors i professores en sessions didàctiques en el centre mateix.

8. Els avenços científics, culturals i socials del nostre temps requereixen equips humans coordinats i eficaços

La consolidació de bons equips docents és una condició necessària perquè el batxillerat esdevingui una etapa formativa que garanteixi la igualtat d'oportunitats, la mobilitat social i elevi el nivell cultural i espiritual dels nois i noies en la darrera etapa de la seva adolescència, moment en què necessiten diversos models de comportament adult, no solament en el camp del coneixement sinó també en l'assumpció de responsabilitats.

La necessitat de transformar les informacions en coneixements complexos i de dominar diferents llenguatges per poder abordar problemes globals demanen, com s'ha dit en altres punts, professorat que sigui capaç de conèixer el que fan els altres professors i fer-hi referència des del seu propi camp del coneixement.

Recomanacions

El professorat ha de sentir-se part d'un equip que comparteix objectius educatius, dissenya i desenvolupa projectes interdisciplinaris i és capaç de tirar endavant bones estratègies comunicatives que afavoreixin la implicació en el projecte i el suport dels alumnes, dels pares i de diferents agents culturals del seu territori.

Requisits

Cal crear espais comuns per compartir objectius, inquietuds, plantejaments didàctics, models d'actuació, recursos i comprovació de resultats. La utilització de les noves tecnologies ha de facilitar també l'ús de recursos i una comunicació eficaç. La dinamització i enriquiment dels equips docents ha de ser una de les preocupacions prioritàries dels equips directius.

9. *L'estudi de la geografia i de la història ha de permetre als alumnes disposar d'uns referents bàsics per analitzar la realitat social amb tota la seva complexitat i rigor científic, i s'ha d'evitar tractar-les com a disciplines aïllades*

La realitat social s'ha d'estudiar en tota la seva complexitat i abordar-la amb rigor científic. Dades i fets han de servir per a una fonamentació positiva; les circumstàncies i contextos, per a una comprensió interpretativa; les alternatives sobre el coneixement anterior, per a una decisió política i una visió holística del temps i de l'espai que sempre queda oberta a l'incert. L'aproximació científica a l'anàlisi i comprensió de les societats del passat permet la comprensió i interpretació del present, forma persones amb criteri per participar en la societat democràtica, facilita la comprensió i la valoració de societats i cultures diferents, potencia el sentit d'identitat i estimula el gaudi de la cultura i el patrimoni.

Recomanacions

Cal centrar l'aprenentatge en temes que integrin condicions del món físic i de l'espai territorial amb aspectes econòmics, socials i polítics. En cada cas, cal aplicar i explicitar mètodes propis de la història, de la geografia, de l'economia, de la sociologia i de la política.

En la selecció de continguts i orientació del currículum s'ha d'evitar un criteri d'amplitud cronològica i factual sense omissions, que promou només la memorització i la superficialitat dels aprenentatges. Cal una selecció menys exhaustiva sense perdre el fil cronològic i conceptual de la història. S'ha de partir, tant com sigui possible, de l'actualitat per remetre a antecedents i passat. Quan es fa l'estudi del passat, cal mostrar analogies o correspondències amb realitats actuals.

És indispensable plantejar diferents lectures o elaboracions d'una realitat. Cal passar de la història explicada a la història descoberta, i també analitzar la història viscuda.

S'ha de tenir com a paradigma possible tots els temes, però s'han de realitzar només aquells que puguin tenir més significació amb mètode, procediments i tècniques i que facilitin la formació d'un pensament sòlidament fonamentat fruit de l'anàlisi de la realitat social: comprensió del temps històric, anàlisi de fonts, explicació de causes i conseqüències dels fets, jerarquització d'informacions rellevants, establiment de relacions de similitud i diferència, reconeixement de diferents interpretacions, elaboració de criteris propis ben argumentats. Després d'això, altres temes solament presentats poden ser més ben compresos perquè ja es disposa de les estructures de coneixement aplicades. Uns alumnes seran actius elaboradors

d'uns temes i, alhora, receptors de temes paral·lels elaborats activament per altres companys.

Requisits

Convé combinar mòduls de classe llargs, lliçons o conferències de professor focalitzades, elaboració d'estudis monogràfics en equip sobre projectes temàtics i presentació posterior dels resultats.

La realitat social present als mitjans de comunicació i a Internet constitueixen avui el laboratori de les matèries de ciències socials. Han d'estar disponibles en tot moment.

10. *Les fonts d'informació són avui molt diverses, però no aporten coneixement divers i consolidat per elles mateixes*

El professor ja no és la font d'informació bàsica i ha d'esdevenir, més aviat, guia i organitzador de situacions d'aprenentatge en fonts i escenaris diversos. Les tecnologies de la informació i la comunicació presents a la societat modifiquen la forma d'aprendre si la institució escolar i el professorat són capaços de proporcionar guions que assenyalin el recorregut per no perdre's entre un deversall d'informació tan prolix.

Recomanacions

Les noves formes de coneixement i treball exigeixen la formació en el pensament crític: avaluar fonts i arguments, descobrir biaixos, jutjar amb criteris, debatre argumentadament...

S'ha d'evitar la concepció del programa escolar que es pot tancar en un llibre de text de coneixement en conserva. Cal posar a disposició de professors i alumnes els excel·lents fons d'arxius, biblioteques, museus, conservatoris i establir acords amb associacions científiques i professionals que puguin donar accés telemàtic als seus documents i sistemes de producció.

Cal convertir el que han estat en els darrers trenta anys centres de recursos pedagògics i centres de professors en xarxes de recursos i elaboració cooperativa de propostes didàctiques articulades amb fons documentals i sistemes de producció, gestió i transmissió.

Requisits

S'han de constituir comissions permanents de valoració d'elaboracions de recursos i propostes didàctiques cedides a la comunitat de docents. Cal trobar formes de valoració i reconeixement administratiu i econòmic d'aquestes aportacions en el marc de la carrera docent.

11. *La durada d'un batxillerat de dos cursos sembla massa curta per a un aprenentatge ben sedimentat*

Es podria fer un allargament i els alumnes el finalitzarien amb dinou anys, pel cap baix. Això comporta un increment de despesa actualment inabastable, el mateix que suposaria reconvertir el darrer curs d'ESO en un primer curs de batxillerat per als qui segueixin itinerari acadèmic.

Recomanacions

Quan sigui possible per disponibilitat econòmica, caldrà pensar a allargar el batxillerat fins als dinou anys d'edat com ja han fet altres països. Entretant convé flexibilitzar la durada segons les necessitats i la voluntat dels alumnes i les seves famílies. Alguns alumnes el poden fer en dos cursos i d'altres en tres tot coincidint parcialment amb els altres alumnes.

Els alumnes talentosos poden fer un excel·lent batxillerat en dos cursos. Molts d'altres el poden fer sense patiment en tres cursos. Alguns alumnes poden optar per fer-lo en tres cursos per poder fer alhora altres activitats (teatre, esport, música, arts) sense que es trobin faltats de temps. D'altres poden ajudar els seus pares en la feina (pastissers, botiga, mercat ambulant...) i seguir els estudis sense neguit.

No s'hauria de tancar la possibilitat d'assajar itineraris de quinze a divuit anys i comptar amb una bona orientació acadèmica que tingui en compte el darrer curs de l'ESO i els dos cursos del batxillerat.

Requisits

El fet de donar opció a cada alumne a fer el batxillerat en dos o tres cursos comporta una despesa molt menor que qualsevol de les alternatives esmentades més amunt en aquest mateix apartat. Això no obstant, per fer un batxillerat no de llibre i apunts sinó de laboratori de ciències, de taller d'escriptura, de

club de lectura, de treball de recerca, de club de matemàtiques, etc., calen tres cursos.

12. *L'educació artística exerceix un paper important en el desenvolupament humà i el desenvolupament de la capacitat expressiva i creativa dels alumnes*

Es desenvolupa mitjançant la utilització dels llenguatges i les formes artístiques apropiades. També cal dir que les diferents manifestacions artístiques han de poder ser interpretades i valorades per part dels joves des del batxillerat i s'ha d'afavorir la seva capacitat d'aproximació activa i crítica a l'art.

Les noves tecnologies i l'accés molt generalitzat a diferents formes de llenguatge plàstic i musical comporten sovint una saturació d'estímuls i un impediment per a la sensibilitat estètica i la capacitat crítica que sempre demanen un esforç de descodificació i d'aprofundiment en el significat de l'obra artística.

Recomanacions

En els darrers anys s'ha incorporat en el batxillerat artístic la modalitat d'arts plàstiques amb matèries com imatge i disseny i cultura audiovisual i la modalitat d'arts escèniques amb matèries com música i dansa i teatre. Cal seguir deixant espai i temps per abordar l'ensenyament i l'aprenentatge d'aquests llenguatges artístics amb l'alumnat que opta per aquesta via, però cal deixar oberta l'entrada a aquestes matèries a tot l'alumnat per tal que pugui expressar de manera creativa les seves vivències i aprofundir en la comprensió i experimentació del plaer estètic davant diferents obres d'art.

El centre ha d'oferir activitats obertes com exposicions monogràfiques, cant coral, teatre, dansa, expressió corporal... per tal que els alumnes hi puguin participar d'acord amb els seus interessos i habilitats i practiquin, assaboreixin i resolguin diferents problemes tècnics relacionats amb l'expressió artística. Aquestes activitats esdevenen un espai important per valorar les produccions artístiques dels companys i estimulen seguir avançant en la recerca de nous continguts i noves formes expressives.

Cal utilitzar els recursos i equipaments culturals de l'entorn per enriquir les possibilitats formatives del centre. En el cas de l'educació musical, sobretot per als alumnes que voldran seguir estudis posteriors de música, caldrà facilitar la combinació d'estudis de batxillerat amb activitats en escoles de música o conservatoris propers.

Requisits

Per estendre i millorar l'educació artística de l'alumnat cal una estreta col·laboració entre el professorat. Són moltes les àrees i especialitats des de les quals es pot reforçar l'educació artística. Al mateix temps, el contacte amb l'art pot permetre una millor comprensió de conceptes abordats per altres àrees. En poden ser un bon exemple: el llenguatge matemàtic, la literatura, la tecnologia, la ciència i la història de l'art. El sistema educatiu ve d'una llarga tradició de considerar l'educació artística dins els ensenyaments especialitzats, i cal ponderar la seva incorporació en la darrera etapa de l'ensenyament general.

13. L'estudi de la llengua i la literatura s'ha de transformar profundament per tal d'adaptar-se als canvis radicals que s'estan produint a la societat del coneixement

L'actual transformació de la comunicació és tan profunda com el pas de la cultura oral a l'escripta. A la xarxa emergeix una *nova oralitat*, un discurs simplificat, molt proper a la conversa espontània, incompatible amb el pensament complex.

L'educació, on es socialitza tota la població jove, és especialment sensible a tots aquests canvis. La funció del sistema escolar ja no pot ser la de transmetre informació, sinó la de convertir-la en coneixement, en metodologia d'aprenentatge al llarg de la vida.

Els continguts de l'àrea estan manlevats dels universitaris. L'ensenyament de la llengua té un excessiu pes de l'estudi del seu funcionament, amb escassa atenció a la comunicació, la comprensió i l'expressió. Pel que fa a l'ensenyament de la literatura, es pateix una endèmica incertesa respecte a la seva metodologia i una actitud defensiva del llibre de paper davant les noves tecnologies. És, doncs, necessari que l'assignatura sigui reformulada i transformada en una de nova, denominada *comunicació i literatura*.

Recomanacions

La part de la llengua hauria de donar pas als ensenyaments-aprenentatges de la comunicació a l'era de la nova oralitat: parlar, escoltar, llegir, escriure missatges amb claredat, amb adequació al destinatari, amb correcció lingüística... La xarxa és un immens banc d'informacions i de missatges que ofereix infinites possibilitats d'aprofitament didàctic que supera la rígida separació entre el text escrit i els mis-

satges que incorporen àudio i imatges. L'anàlisi, la creació, la correcció i la millora de missatges para-reals hauria de ser la pràctica més habitual a l'aula.

Pel que fa a la literatura, la xarxa permet que el poeta pugui fer recitals en directe o digitals. Això possibilita un tractament didàctic de la poesia més emotiu i menys presoner de l'anàlisi estilística.

La narrativa ha de figurar en un lloc destacat del currículum. A més de les tradicionals raons estètiques i culturals, la lectura literària és la millor exercitació del sentit de la globalitat i de la complexitat, ja que les obres mestres sempre estan obertes a noves interpretacions. A més, llegir i crear ficció narrativa estimula l'empatia i la solidaritat entre els humans i els ajuda a entendre altres persones, altres vides, altres realitats.

Requisits

Caldria recollir i estudiar experiències internacionals, crear grups de reflexió interdisciplinaris i promoure projectes didàctics i innovadors. Tot això s'hauria de dur a terme dins un marc conceptual que coordinés totes les àrees de coneixement.

14. Tot jove ha d'incorporar el pensament científic i el pensament matemàtic per poder conèixer i interpretar la realitat física que l'envolta, saber formalitzar-la i poder intervenir-hi

L'augment, la complexitat i les interrelacions dels avenços científics en el camp de la biologia, la física, la química, la geologia, etc. fan necessari un trencament del paradigma en l'ensenyament i l'aprenentatge de les ciències com d'una mera acumulació de coneixements i aconsellen passar al discerniment de quines han estat i són les informacions rellevants, els conceptes clau, els raonaments, els resultats i els artefactes que suposen un avenç científic i que milloren la comprensió del món i la capacitat d'intervenir-hi. Per la seva banda, l'ensenyament de les matemàtiques ha de mostrar com la seva forma d'observar la natura i d'especular-hi ha donat lloc a canvis transcendents en l'obertura de perspectives en afers rellevants de la vida real i, a la inversa, com la resolució de problemes pràctics de càlcul, geometria, construcció, comerç, etc. han obert nous camps en els quals s'ha produït un avenç matemàtic.

Recomanacions

Cal relacionar i contextualitzar els coneixements científics. En aquest sentit, la matèria ciència en el món contemporani ha estat molt interessant i caldria no perdre-la en moments de remodelació del batxillerat.

Més que un plantejament enciclopèdic, descriptiu i exhaustiu dels diferents coneixements científics, cal que s'avanci en el coneixement del que han estat les bases científiques principals, quines han estat i són les preguntes que es planteja la ciència, com es dissenya una experimentació, com s'analitzen uns resultats, com es formulen, comuniquen i argumenten les conclusions.

Cal relacionar pensament científic i pensament matemàtic tot i l'especificitat de cadascun d'ells. Convé seleccionar els temes en què es pot veure de manera més palesa aquesta relació i que els alumnes puguin copsar que ambdós llenguatges són una manera de poder comprendre el món i de poder intervenir-hi. Això s'hauria de fer d'una manera particular quan s'estableixen els models explicatius de fets i també en els mètodes de càlcul (amb les simplificacions i els graus d'exactitud que els correspongui). S'hauria d'exercitar també l'alumne en el càlcul mental aproximat i ràpid, trobar els ordres de valor i estimar-ne els marges d'error.

És important escoltar les veus dels alumnes en relació amb el que han après; aquí es fa palesa novament la importància de relatar què s'està fent i la necessària contextualització del coneixement. En l'itinerari formatiu i amb la mediació dels professors, cal aconseguir el *guiatge personalitzat de l'alumne* per avançar en el seu pensament científic i matemàtic.

També cal veure com els coneixements científics han condicionat avenços tecnològics, culturals i socials i com la tecnologia ha permès també nous avenços científics, a més de la seva bellesa intrínseca.

Requisits

Cal preveure temps i espai per a l'apropament al treball experimental: clarificar les preguntes a les quals es vol donar resposta, valorar la importància de l'ús ben encadenat de les proves, de l'anàlisi correcta de les dades obtingudes i de l'adequada comunicació dels resultats per avançar en el coneixement.

Cal revisar les PAU o avaluacions de final de batxillerat perquè condicionen molt el que s'ensenya i com s'ensenya.

15. *Els joves estudiants han de tenir oportunitats d'aplicar el coneixement i els aprenentatges assolits per tal de poder exercitar la seva responsabilitat i rebre el reconeixement social*

El coneixement s'ha de projectar més enllà de l'activitat escolar tot activant el pensament propi i la iniciativa. Així mateix convé afrontar assumptes de la vida diària amb el coneixement adquirit i exercitar aprenentatges. L'allargament de l'escolarització amb joves que ben aviat seran adults amb drets plens fa necessari pensar formes de major responsabilització.

Assajant diferents formes d'aplicar coneixement-aprenentatge els estudiants poden conèixer millor cap a quins estudis o professions poden orientar-se per desenvolupar les seves aptituds diferenciades i que l'activitat sigui gratificant.

Recomanacions

Convé *mantenir i consolidar la realització d'un treball de recerca* com ja es fa al batxillerat. Cada alumne ha d'encarar un tema, assumpte, problema o realitat amb observació i experimentació directa si escau, amb estudi de documentació i amb comprovacions adequades o cerca d'informants clau. Ha d'arribar a conclusions pròpies i a fer valoracions o propostes concordants.

Incorporar la pràctica de tècniques i serveis assajada per alguns centres i avaluada com a activitat d'aprenentatge ha estat una eficaç forma d'evitar una desviació teoricista. Els alumnes han fet (n'enumerem exemples) serveis de copisteria, recepció i comunicació, jardineria i disseny d'ambients, preparació i posada a punt d'equips de comunicació, reparacions bàsiques de centres, preparació de les pràctiques de laboratori de ciències, organització i conducció d'esdeveniments o exposicions, revistes o produccions multimèdia i audiovisuals, catalogació i organització de biblioteca i arxius documentals. Tot això ha beneficiat la comunitat alhora que ha aportat als alumnes seguretat personal i autonomia d'acció.

L'aprenentatge-servei concreta una nova oportunitat. Els alumnes, ara com a joves ciutadans, assumiran el compromís de complir amb una tasca voluntàriament acceptada en temps de lliure disposició i fora del centre. Suggerim exemples: acompanyament d'infants i joves hospitalitzats una tarda a la setmana, encàrrec de fer la compra pesada a uns ancians veïns, entrenament esportiu d'un grup d'infants, cura d'infants menuts mentre els pares són a una reunió, conversa o jocs de taula amb gent gran d'una residència o casal d'avis, cura del jardí d'una escola o par-ròquia, ensinistrament en l'ús d'ordinador amb treballadors manuals, ajuda en la declaració de l'IRPF a famílies obreres, acompanyament d'infants amb els mestres en sortides escolars, pintura i art mural en parets abandonades del municipi, rea-

lització de programes de ràdio municipal, mantenir al dia webs del municipi o d'ONG.

Requisits

El professorat, amb independència de la seva especialitat de coneixement, ha d'estar atent a les professions, a les noves activitats i a les formes de treball de la societat per descobrir nous jaciments d'exercitació. Tanmateix ha de conèixer els alumnes no sols pel que fa a nivell i perfil d'aprenentatges, sinó també a aptituds diferenciades i interessos manifestos.

CONCLUSIÓ

Els participants avalem les precedents idees força o directrius amb les matisacions i transicions que calgui. La normativa legal solament pot marcar un camí ampli al conjunt del professorat. Cada centre s'hi haurà d'incorporar partint de la seva situació, massa sovint encara enciclopedista, a la qual l'alumnat s'ha acostumat a respondre preparant les proves i controls, que supera sense haver trobat el gust pel coneixement. La qualitat de la institució escolar es mèrit directe dels professionals que hi exerceixen i del valor afegit que aporten als alumnes, i no s'amida pels seus resultats que tan sols són una dada a considerar en una avaluació integral.

Els participants volem contribuir a un batxillerat de cultura àmplia, integral, oberta amb inicis d'opcionalitat que formi part de la vida dels nostres joves en el seu dia a dia per tal que construeixin la seva identitat i la seva participació social amb pensament i criteri propis.